

ka. Dotyczyć powinna zorganizowanych wysiłków na rzecz nauczania na temat naturalnych funkcji środowiska, ale również do tego, jak człowiek może zarządzać swoim zachowaniem i ekosystemami, aby żyć w sposób zrównoważony, jak również do działań mających na celu informowanie o stanie środowiska etc.

Na gruncie ustawy POŚ wyróżnia się obowiązek edukowania dzieci i młodzieży. W zasadzie jest to powszechny obowiązek. Należy uwzględnić tematykę edukacji ekologicznej już w pierwszych latach kształcenia dzieci i kontynuować ów proces, aż po kursy kwalifikacyjne. O ile obowiązek jest wyraźnie określony, o tyle można mieć wątpliwości czy jest on rzeczywiście realizowany.

Ustawodawca dostrzega również konieczność edukowania dorosłych. W tym celu nakłada na środki masowego przekazu obowiązek kształtowania pozytywnego stosunku społeczeństwa do ochrony środowiska oraz obowiązek popularyzowania tej ochrony w publikacjach i audycjach. W zakresie reklamy lub innego rodzaju promocji ustawodawca nakazuje powstrzymanie się od tzw. reklamy nieekologicznej. Stąd ani reklama, ani inny rodzaj promocji nie powinny propagować modelu konsumpcji sprzecznego z zasadami ochrony środowiska i idei zrównoważonego rozwoju. Zakazane jest szczególnie wykorzystywanie obrazu dzikiej przyrody do promowania produktów i usług negatywnie wpływających na środowisko przyrodnicze.

Dr BARTOSZ BARTNICZAK
Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu, Wydział w Jeleniej Górze

Finansowanie edukacji ekologicznej ze środków funduszy celowych w Polsce

Działalność funduszy celowych w obszarze ochrony środowiska budzi spore kontrowersje. Wskazuje się bowiem, że ich funkcjonowanie jest niezgodne z zasadą zanieczyszczający płaci. Z pewnych jednak względów działalność tych funduszy jest usprawiedliwiona. Sprawdzają się one w sytuacji braku pełnej internalizacji kosztów zewnętrznych, występowania szkód wynikłych na skutek działalności nieznanymi podmiotów czy też potrzeby stymulowania postępu technicznego. Jednym z obszarów działalności tych funduszy jest edukacja ekologiczna. Wspieranie edukacji ekologicznej publicznymi środkami może być przykładem dobrze wydatkowanych, a wręcz dobrze zainwestowanych środków. Środki na edukację ekologiczną w większości wypadków trafiają do podmiotów nie prowadzących działalności gospodarczej, bądź też takie dofinansowanie nie jest związane z prowadzoną przez nie działalnością gospodarczą co powoduje, że nie mamy tutaj do czynienia z naruszeniem konkurencji. Edukacja ekologiczna jest więc taką dziedziną, która powinna być promowana w działalności tych funduszy.

Postulowane są również szkolenia w zakresie edukacji ekologicznej dla przedsiębiorców. Wynika to z przeświadczenia, że wielkie koncerny, przedsiębiorstwa generują zanieczyszczenia znacznych rozmiarów, które *de facto* mogą powodować szkody w środowisku. Ponieważ za każdym przedsiębiorstwem „stoją” ludzie, wydaje się, że takie postulaty są zasadne, zwłaszcza w korespondencji z CSR.

W procesie edukacji ekologicznej pewną rolę odrywają również jednostki naukowo-badawcze oraz organizacje społeczne, zwłaszcza organizacje ekologiczne. Wydaje się, że należy je traktować jako ośrodki wspierające proces edukacji ekologicznej. Istotne są również instrumenty finansujące edukację ekologiczną.

Nie bez znaczenia jest również wątek komparatystyczny, stąd jest pożądanym ów aktywizm prawniczy, o którym była już mowa.

W zamiarze referat ma być raczej przyczynkiem do dalszych prac nad edukacją ekologiczną niż wyczerpywać temat. Jest on również zbieżny z zainteresowaniami autora, który przygotowuje pracę poświęconą prawnym aspektom edukacji ekologicznej.

W artykule została poddana analizie działalność Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej a także działalność wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej na przykładzie Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej we Wrocławiu. W poniższej tabeli przedstawiono

Tab. 1. Działalność Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej we Wrocławiu w zakresie wspierania edukacji ekologicznej w latach 2005-2007

Wyszczególnienie	2005	2006	2007
Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej			
Ilość umów	177	159	140
Wartość wsparcia (mln zł)	20,1	21,6	21,7
Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej we Wrocławiu			
Ilość umów	100	126	121
Wartość wsparcia (mln zł)	2,4	2,8	3,2

wydatki oraz ilość zawartych umów przez te fundusze w latach 2005-2007.

W latach 2005-2007 Narodowy Fundusz dofinansował realizację 476 projektów z zakresu edukacji ekologicznej na kwotę ponad 63,4 mln zł. Wojewódzki fundusz podpisał natomiast 347 umów a wartość udzielonego wsparcia wyniosła 8,4 mln zł.

Przeprowadzona analiza pozwala na wyciągnięcie wielu wniosków. Zarówno w przypadku Narodowego Funduszu jak i funduszu wojewódzkiego widać wyraźnie, że wspieranie edukacji ekologicznej nie stanowi celu nr 1 tych funduszy. W badanym okresie Narodowy Fundusz wydatkował blisko 4,2 mld zł z czego na wsparcie edukacji ekologicznej przeznaczono 63,4 mln zł tj. 1,5% wydatkowanych środków. Podobnie wygląda sytuacja w przypadku funduszu wojewódzkiego. Z wydatkowanych 450,8 mln zł na wsparcie edukacji ekologicznej przeznaczono 8,4 mln zł. Wydaje się, że zasadne byłoby zwiększenie ilości wydatkowanych środków w tym obszarze. Należy także zwrócić uwagę, że wydatkowane środki są bardzo rozdrobione. Zdecydowana większość wsparcia wynosi kilkadziesiąt tysięcy złotych. Bardzo rzadko ta granica zostaje przekroczona. W związku z czym uzasadnione wydaje się nie tylko zwiększenie ilości przekazywanych środków na edukację ekologiczną ale także kwoty przypadającej na jeden

projekt. Problemem wydaje się być także liczba dofinansowywanych projektów. Liczba beneficjentów, którym udało się uzyskać wsparcie jest stosunkowo krótka. Należałoby postawić pytanie co jest przyczyną takiej sytuacji? Czy potencjalni beneficjenci nie potrafią wypełniać wniosków a co za tym idzie pozytywnie aplikować o dofinansowanie. Czy też może problemem jest dla wielu szczególnie organizacji pozarządowych przedarcie się przez gąszcz czasami bardzo skomplikowanych formularzy. Należałoby się zastanowić, czy edukacja ekologiczna w funduszach celowych nie powinna być traktowana priorytetowo. Wspieranie edukacji powinno być jednym z głównych celów państwa, a przez to także różnego rodzaju funduszy celowych. Kształtowanie odpowiednich postaw ekologicznych, w szczególności u młodych pokoleń może przynieść olbrzymie korzyści w przyszłości. Można powiedzieć, że środki dzisiaj przeznaczone na edukację ekologiczną zwrócą się z zyskiem w kolejnych latach. Jak wiadomo w Polsce cały czas brakuje środków na edukację. Dlatego też środki przekazywane przez Narodowy Fundusz pełnią bardzo ważną rolę w finansowaniu tej dziedziny. Wiadomo przecież, że środki wydatkowane na edukację zawsze się zwracają. W tym konkretnym wypadku mogą one zaowocować w postaci czystszej środowiska naturalnego.

Dr EWA GAJUŚ-LANKAMER
dr ANNA MARIA WÓJCIK
UMCS Lublin

Analiza ciągłości edukacji dla zrównoważonego rozwoju w aspekcie środowiskowym na różnych poziomach kształcenia ogólnego w Polsce

Obecnie edukacja na rzecz zrównoważonego rozwoju w Polsce powinna opierać się na najnowszym dokumencie Europejskiej Komisji Gospodarczej ONZ tj. Strategii Edukacji dla Zrównoważonego Rozwoju¹⁾ oraz dokumentach krajowych. Opowiadają się one za wdrożeniem edukacji dla zrównoważonego rozwoju w systemie kształcenia formalnego i nieformalnego. Podkreślają, że jej celem powinno być wykształcenie człowieka, który umie dokonywać świadomych wyborów, w celu zaspokojenia swoich aspiracji rozwojowych w sposób umożliwiający realizację tych samych dążeń następnym pokoleniom. Ponadto zalecają postrzeganie zrównoważonego rozwoju na trzech płaszczyznach: ekologicznej, społecznej i ekonomicznej²⁾.

Kształcenie formalne w Polsce opierało się od 1999 roku na Podstawach Programowych (*Podstawy Programowe...*, 1999), w których edukacja dla zrównoważonego rozwoju miała charakter edukacji ekologicznej realizowa-

nej głównie na przedmiotach przyrodniczych oraz w ramach ścieżek międzyprzedmiotowych, głównie ekologicznej i regionalnej. Zgodnie z obowiązującymi aktami prawnymi kształcenie dla zrównoważonego rozwoju odbywało się na wszystkich poziomach edukacyjnych. Wraz z koniecznością uwzględnienia w krajowym systemie kształcenia wymogów Unii Europejskiej przygotowano nową Podstawę Programową Kształcenia Ogólnego³⁾, która będzie wdrażana w Polsce od roku szkolnego 2009/2010.

¹⁾ *Strategia Edukacji dla Zrównoważonego Rozwoju*, Ministerstwo Środowiska, Warszawa 2008

²⁾ Borys T.: *Edukacja dla ekorozwoju - podstawowe wyzwania*, w: *Rola wyższych uczelni w edukacji dla zrównoważonego rozwoju*, red. Borys T., Wydawnictwo Ekonomia i Środowisko, Białystok, 2003, s. 15-20; Harris J.M., Wise T.A., Gallagher K.P., red.: *A survey of Sustainable Development, Social and Econo Dimension*, Island Press, Waszyngton, Covelo, London 2001

³⁾ *Podstawa Programowa Kształcenia Ogólnego*, Dz. U. z dn. 15.01.2009, nr 4, poz.17; por. *Podstawa Programowa Kształcenia Ogólnego*. Dz. U. z 1999 r. Nr 14/99, poz.129